

SANAT YAPITININ OLUŞUM SÜRECİ

FORMATION PROCESS OF ARTWORK

Devabil KARA¹

ÖZET

Sanatçının görsel dünyayı algılaması bir biçimlendirme sürecine katılması anlamına gelir; bu özel bir çaba gerektiren yaratıcı bir eylemdir. Bu eylemle sanatçı zihinsel imgesini daha önceden var olan imgelerle karşılaştırır; eğer, ortak bir duyarlılık ve bilinçte bunları birleştirebilirse sanat yapıtı oluşmaya başlar. Sanatçının iç gözü görsel dünyayı algılayarak oluşturduğu imgeler, sanat yapıtının oluşumundaki ilk malzemelerdir. İmgenin fiziksel olarak yapılma aşaması yapıtın ortaya çıkmasının sadece bir bölümüdür. İmgenin ortaya çıkması sanatçının kendi anlatımına uygun materyaller, çeşitli aletler, hazır objeler v.s kullanmasıyla olur. Ancak bunlar yapıtın son durumuna yönelmez. Sanatçının zihni, imgeyi yaratırken esas alet kişinin sinir sistemidir. Sanatçı yaratmak istediği imgeye odaklanırken kendisine olan güven duygusuyla görselleştirme sürecine girer. İnsanın gelişen, değişen yapısından dolayı imgelerini yapıta dönüştürünceye kadar zihninde sık sık değişikliğe uğratır. Görselleştirme hedefine ulaşıncaya onun için sahip olduğu enerjiyi tüketir. Artık yeni bir bakışla bakma zorunluluğunu hisseder.

Anahtar Kelimeler: Algı, imge, yapıt, görsel dünya.

ABSTRACT

Artist's perception of the visual world means that he joins the process of shaping. This is a creative action which - requires special effort. In this action, the artist juxtaposes new mental images with his previous ones, and if he can manage to combine these images by common consciousness, the creation of an artwork begins. The first materials for the creation of an artwork consists images produced by the perception of insight while artist watches the visual world. The physical production of an artwork is just one part of the occurrence process of image. Image emerges with appropriate materials, various tools and, right objects used by the artist. Actually these don't form to the last case of artwork. While artist's mind creates the image, the real tool is his nervous system. As the artist concentrates on the image he wants to create, he goes into process of visualization with self-confidence. During the process of conversion, mind makes many changes through image to artwork. When it reaches the target of visualization the energy carried for this purpose is released. At the end, he feels the need to overview with a new perception.

Key words: Perception, Image, Artwork, The Visual World.

¹ Yrd. Doç., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Acıbadem, Kadıköy, İstanbul, devabilkara@yahoo.com

SANAT YAPITININ OLUŞUM SÜRECİ

Sanatçının görsel dünyayı algılaması bir biçimlendirme sürecine katılması anlamına gelir; bu özel bir çaba gerektiren yaratıcı bir eylemdir. Bu eylemle sanatçı zihinsel imgesini daha önceden var olan imgelerle çakıştırır; eğer, ortak bir duyarlılık ve bilinçte bunları birleştirebilirse sanat yapıtı oluşmaya başlar. Algılama süreci+ yapım süreci = sanat eserinin nesnelleşmesi. Algılama süreci optik kurallar içerisinde duyum, duygu ve düşüncenin birlikteliğinde yol izleyen süreçtir. Burada en büyük etken bu süreç içerisindeki algılayıcının psikolojik durumudur. Yapım süreci enerjinin varlığını içerir. Vücut hareketi kinetik bir zevkle, sinirsel bir tatmine neden olur. Bu süreçte algılamanın nesnelleşmesi psikolojik bir bütünlük oluşturur. Yaratıcılık süreci bir yapma ve oluş sürecidir.

Sanatçının iç gözü görsel dünyayı algılayarak oluşturduğu imgeler, sanat yapıtının oluşumundaki ilk malzemelerdir. imgenin fiziksel olarak yapıma aşaması yapıtın ortaya çıkmasının sadece bir bölümüdür. İmgenin ortaya çıkması sanatçının kendi anlatımına uygun materyaller, çeşitli aletler, hazır objeler v.s kullanmasıyla olur. Ancak bunlar yapıtın son durumuna yönelmez. Sanatçının zihni, imgeyi yaratırken esas alet kişinin sinir sistemidir.

Sanatçı duyarların katılımıyla imgeleri düşüncede oluşturur. Bu oluşum süreci psikolojik bir süreçtir ve yansıtma biçimi kişiye özgüdür. Düşüncede gelişen imgeyi çeşitli aletlerle yüzeye aktarır. Her aletin resim yüzeyinde yaşayan kendine ait bir hâkimiyeti olduğundan sanatçının da kendine ait verileri, şekillere ve imgelere dönüştüren bir stili oluşmuştur. Sonuçta oluşturulan şekiller, imgeler kendisinin görmek istediği şeylerdir.

Eğer birisi bulutların formuna ve yanlışlıkla oluşmuş mürekkep lekesine baktığında bunların içinde yüzler, dağlar, hayvanlar görüyorsa, o farkında olmadan zihinsel imgeler yaratır. Yarattığı bu imgeleri orada modellenmiş görür. Yaratılmış bir imgenin bir resimde buna yakın bir doğuşu vardır. Bu imgeler duygusal ihtiyaçlar tarafından yönlendirilir. Fakat kökleri bilinçsiz alanlardır.

Kişi optik kaosunu boşluklara form vererek organize eder. Zevk, gerçek içtepi ve sosyal tabular arasında süregelen çatışmalar içinde geçici olarak bir denge kurar. Yaratıcı hayal gücünün sonuçları kişinin kendisi için varlığın gerçek formları olduğunu kabul eder. Freud bu konuda şöyle demiştir. *“Kültürümüzde düşüncenin mutlak gücünü muhafaza eden*

sadece tek bir alan vardır. O da sanattır. Sadece sanatta kişi, kendi isteklerini tüketerek bu isteklere benzer bir grafik ortaya çıkarır ve bu oyun, sanatsal illüzyona minnettarız ki, sanki geçmiş gibi ileriye de etkiler.”

Sanatçının yapım süreci içerisindeki hareketinin gücünü, hızını, yönünü yarattığı yapıtında görmemek mümkün değildir. Yapma esnasındaki heyecanı, stresi, durağanlığı, coşkusu yani psikolojik durumu yapıtın üzerindeki görüntüde kendini ifade edecektir. Bu nedenle yaratılan her görüntü hareketin optik ifadesi olarak iş görür. Yapım süreci içerisinde kullanılan her aletin hareketi, gücü ve ona karşı direnç gösteren yüzeyin yapısı ve dokusunda gözle görülür bir enerjinin varlığı sezinlenir. Yapma vücut hareketini içerir. Yapma esnasında kişi sinir-kas eşgüdümünün tüm aşamalarını yeniden yaşar. Bir çizgi ya da yüzey meydana gelişindeki denetim derecesine dair fikir verir. Becerinin kendine güveni tarafından saptanan bir akılcılığa ve cesarete sahip olabileceği gibi kararsız, denetimsiz de olabilir. Bir resim yüzeyini izlerken düşünülerek konulmuş bir çizgi, çok rastgele, hiçbir sözü olmayan, karasız bir çizgi gibi yargılar verirken, burada yapanın yapım esnasındaki psikolojisinden bahsetmiş oluruz.

Yüzey üzerine konan tüm plastik değerlerin kendilerine ait anlam ve güçleri vardır. Bir taşın, bir ağacın ya da bir balığın kendi özel var oluş biçimi vardır. Taş, ağırlığının potansiyel olarak var olan dikey hareketiyle statiktir. Ağaç istediği yöne doğru büyüyüp yayıla bilir ama pozisyonunu değiştiremez. Balık hareket edebilir ve istediği pozisyonu alabilir. Her biri kendine özgü yapısına göre hareket eder. Benzer bir şekilde, bir resim düzlemi üzerine yerleştirilen gözle görülebilir her birim, kendine ait bir yaşam geliştirir.

Yüzey üzerine konumlandırılan plastik değerler resim yüzeyinin boşluğunda öncelikle resim düzleminin kenarlarıyla ilişkilendirilir, sonra düzlemindeki diğer plastik öğelerle ilişkilendirilerek bir hüküm verilir. Alfabenin harfleri, anlam taşıyan sözcükler oluşturmak için sayısız şekilde bir araya getirilebiliyorsa, optik ölçümler ve nitelikler de sayısız şekilde bir araya getirilir ve tek tek her ilişki farklı bir boşluk hissi yaratır. Elde edilecek çeşitleme sonsuzdur.

Her hangi karşılığı olmayan iki boyutlu bir yüzey ölü bir deneyimdir. Yaşayan her sürecin temeli bir iç çekişmedir. Bir görüntünün yaşam niteliği optik kuvvetler arasındaki

gerilim sayesinde yaratılır; bir başka deyişle bu kuvvet alanlarının çekimi ve itimi arasındaki mücadeleden doğar. Boşluk deneyimi, farklı optik birimlerin resim düzlemindeki hareketine dayanır. Tek başına değerlendirildiğinde, her optik kuvvet otomatik olarak resim-yüzeyinin iki boyutlu niteliğini kesintiye uğratır. Her optik kuvvetin varlığı ancak zıt bir kuvvete karşı direnç göstererek kanıtlanabilir. Eğer optik kuvvetler ve meydana getirdikleri alanlar optik nitelik ve güç açısından birbirlerine eşitse bir dengeye ulaşılır, ancak bu denge gerilimsiz, statik ve cansız olur. Ancak kişi kuvvetleri ve bu kuvvetlerin enerji alanını nasıl hesaplayacağını biliyorsa, zıt alanları öyle bir şekilde kullanır ki her biri resim düzlemi üzerinde diğerini dengeleyebilir.

Sinir sistemimizin sınırlamaları, bir bütün olarak algılanabilecek bireysel optik birimlerin sayısını ve genişlemesini belirlemekle kalmaz aynı zamanda görsel deneyimin yaşam süresini de belirler. Kişi statik bir ilişkiye uzun süre boyunca dikkatini, ilgisini kaybetmeden bakamaz Yaşayan bir deneyim halindeki görüntü donmuş bir yapıda uzun süre var olamaz. Görüntünün canlı bir varlık halinde kalabilmesi için içindeki ilişkilerin devamlı olarak değişiyor olması gerekir. Hem göz hem de zihin sürekli değişim görsel ilişkilerle beslenmelidir. Yalnızca bu değişim çeşitlilik, dikkati resim yüzeyi üzerinde tutabilmesi için gerekli olan uyarımı sağlayabilir.

Sanat yapıtının oluşum süreci karmaşık ve kişiye özgüdür. Bir sanatçı görsel algının psikolojik etkileri sonucunda istediği imgelerini hayal gücüyle canlandırıp olmasını istediği biçimi düşünerek hissetmeye çalışır. Kafasında oluşturduğu fikir ya da görüntüyü belli aralıklarla canlandırarak yaşamının bir parçası haline dönüştürüp istediği görüntünün son halini zihninde oluşturur. Sanatçı yaratmak istediği imgeye odaklanırken kendisine olan güven duygusuyla görselleştirme sürecine girer. İnsanın gelişen, değişen yapısından dolayı imgelerini yapıta dönüştürünceye kadar zihninde sık sık değişikliğe uğratır. Görselleştirme hedefine ulaşınca onun için sahip olduğu enerjiyi tüketir. Artık yeni bir bakışla bakma zorunluluğunu hisseder

KAYNAKLAR

Gibson, J., (1950). *The Perception of The Visual World, Originally Publihe*, by Houghton Mifflin Company, Boston,.

Kara, D., (1993). *Sanatçı Kişiliğinde Psikolojik Algı ve Yaratma*, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi), Marmara Üniversitesi, Sos.Bil.Enst., İstanbul.